

לדעת אֱלֹהִים בארץ

לעומת הנצרות והאסלאם, היהדות רואה ביצר המין חלק שבקדושה ואוסרת את הסירוס. הערות על המיניות באספקלריה יהודית

כאפשרות ואפילו כמצווה לעבוד את האל. היהדות מנסה לתגן שהמיניות היא חלק אינטגרלי של אישיותנו, אשר צריכה לעזור לנו בהתפתחותנו, כגברים וכנשים. ואכן, כאן יכולים אנו לראות את העיוות בין השקפת החיים היהודית לבין אותן גישות שקיבלו את תופעת הסירוס באופנים שונים. בנצרות, אנשי דת סירסו את עצמם כדי לעבוד על ידי כך את האל ללא הפרעתו של היצר הרע. יותר מחכם יהודי אחד הרגיש שזו שגיאה עקרונית. שללא פעולתו של מה שמכונה היצר הרע אי אפשר להפירות ולהוליד ושהקב"ה הועיד ליצר הרע גם תפקיד של ברכה.

אלא שהדתות שינקו מהיהדות השתמשו בסירוס למטרות נוספות. הכנסייה השתמשה בסירוס ילדים כדי שקולם לא יתחלף בהתבגרותם המינית וכך יוכלו להמשיך לשיר במקלות הדתיות בקולות הסופרנו של ילדותם. גם בדת ישמעאל מצאנו את תופעת הסירוס. וכך המשיכו אף הם את המנהג האלילי, שלו היינו עדים במגילת אסתר. הייתה זאת דרך שבה השתמשו המלכים והעשירים כדי "לייצר" שומרים בטוחים להרמונות הגנים שלהם.

בעולם הנוצרי שירת הסירוס את הדת ואת האמונות. אצל ישמעאל, היא העניקה אסקלוסוביות לתאוותם של שליטים ועשירים. גם ההרמוניה וגם ההרמוניזם אימצו מוסכמים. ובמקביל, אולי מסיבות דומות, התפתח אצלם גם המנהג האיום של מילת הנשים. אכן, דברי נחמה לסריסים העלתה היהדות על ידי הנביא ישעיהו (נח): "וְאַל יֵאמָר הַסְרִיס הֵנָּה אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ. כִּי כֹה אָמַר ה' לְסְרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שְׁבִטוֹתַי וְיִבְרְכוּ בְּאֶשׁ הַפִּזְעֵי וַיְחַיִּיקוּם בְּכִרְיֵתִי. וְנִתְּנָה לָהֶם בְּרִיתִי וְכוֹהֲלֹתַי יִדְּרֹשׁוּם, טוֹב מִקְּנִיִּים וּמִקְנֹתָם שֶׁם עוֹלָם אֶתָּן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת."

לחבר קדושה לקדושה

הערה אחרונה. למרות כל דברי החיוב שבמסורת היהודית, נשמעו בה גם קולות אחרים. הרמב"ם הושפע מאריסטו שאמר "שזה החוש [=היצר המיני] חרפה לנו, ומה טוב מה שאמר, כי באמת הוא חרפה, הוא גורם לנו דברים זהים לדברי הבהמות..." ואין בו דבר מענין האנושות. כנגדו נכתבה "אגרת הקודש", חיבור שיוחס לרמב"ן. אביא ממנו רק קטע קטן, לדעתי מופלא, ואתרגם אותו לשפתנו אנו כדי שכוונת דבריו יישמר, ואולי אצליח בכך. וכך היה אומר החכם האנונימי הזה, "אתם הדרוויניסטים מאמינים בסופו של חשבון נעשה מתוך המקרה ולפיכך מקבלים אתם שגם המיניות שלנו היא מציאות בהמית. אך אנו מאמינים שהקב"ה ברא את האדם, ואם הוא ברא, אזי משהו מן הקדושה העליונה נשאר בנו.

המסורת ההלכתית עשתה יותר מלכתוב. היא לימרה על המצווה לחבר קדושה לקדושה, את קדושת היחסים שבין בני זוג עם קדושת השבת. היא הפכה קשר זה למצווה. אכן, כשכתבתי בדברי אלה הבנתי אמירה שאף המשורר שחיבר אותה לא הבין את מלוא המשמעות של מה שאמר. הוא לימד ש"יותר מאשר שמר עם ישראל על השבת, שמרה השבת על עם ישראל". כשגמרתי את רשימתי הבנתי את מה שכתוב. הבח נחזיר את מלוא המשמעות של המילים. הבנתם גם אתם, נכון? ●

בכתביו הבחין ר' יהודה הלוי בין "דעת אֱלֹהִים" לבין "דעת אֱלֹהִים בארץ" (על פי הושע ד, א). המושג הראשון מציין את האמונה, את השקפת העולם, את התפיסה ההגותית המופשטת, ואף במידה רבה את עבודת ה'. המושג השני מציין את השפעת האמונה על בניית העולם. על העודה לזולת ועל השקפת החיים הדתיים. הושע מביא רשימה של מעשים הפוגעים ב"דעת אֱלֹהִים בארץ": "אֲלֶה נִכְחַשׁ... וְנֶאֱמַר פְּרָצוּ...". באמצע הרשימה מציין "נאף", ועיקרון שלי זה כולל בתוכו את מכלול העבודות הנוגעות במיניות. כאן מבקש אני לרמוז על עמדת היהדות בתחום זה, הבנויה על בסיס אידיאל החיים היהודיים, תוך עימות עם עמדות הדתות שהתפתחו לכאורה ממנה ושהאמינו שאף הטיבו ללכת דרוק ממנה ולעבוד אותה.

האישה והאם

אתחיל את דיוני כשאני נשען על פרישת נשות למך שבספר בראשית (ו, ט). עשה זאת לפי קריאתם של אנשי האגדה, רבי עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון, ובעודת עיבודו של רש"י: "וַיִּקַּח לוֹ לְמָכָה שְׁתִּי שָׁמַיִם שֶׁם הָאֵתָת עָרָה וְשֶׁם הַשֵּׁנִית צִלָּה" (בראשית ד, ט). כך היה אנשי דור המבול עושים. היה אחד מהן לוקח לו שתי נשים, אחת לפריה ורביה ואחת לתשמיש. זו שהיתה לפריה ורביה היתה יושבת כאילו אלמנה בחיה, זו שהיתה לתשמיש היה [למך] משקה כוס של עקרים שלא תלך, והיתה יושבת אצלו מקושטת כוונה. על זה אמר הכותב באיוב (כד, כא) "רָעָה עֶקְרָה לֹא תִלָּד וְאֶלְמָנָה לֹא יִטֵּיב". גם שמות הנשים רומזים על כך. שם האחת עדה – אחד מהרואות המילה עדה רומזת שבעלה החרק ממנה. "ושם השנייה צלה – שהיתה יושבת בצלו".

לפניו השבר שבין שתי הפונקציות של האישה: האשה כאם – האישה היוולדת והעלובה המאבדת את שארית יופייה, והאישה האהובה – שלא התאפשר לה ללדת. וכך, למך עם שתי נשותיו מייצג את עמדתה של האלילות. אלא שהאבסורד עומד בפתח וגישה מקבילה מצפה לנו באופן מפתיע גם בנצרות. האמנם? כן: גם היא חילקה את הפונקציות אלא שבאופן קצת שונה. היא העמידה לפנינו את דמותה של מרים, אמו של ישו, הרגישה את האמהות שבה, אך כאשר הפכה אותה לאם בתולה היא ביטלה את החלק השני שבאישיותה, את האהבה המינית. לפנינו קו מחשבה שנקודת המוצא שלו היא שהמיניות כשלעצמה היא רעה אך האמהות היא נפלאה. והנס העומד במרכז האמונה הנוצרית מאפשר להתגבר על הפרדוקס ולהסביר כיצד נולדה מרים תוך עקיפת המיניות הרעה. ועתיד העולם? הוא ייבנה על ידי הרשעים והבינונים, אלו שלא יוכלו להתגבר על יצרם. ובינתיים נשים רבות שחלכו בדרכה של מרים יישארו בתולות לתלמיד, בבגדי הנוירות שלהן.

איסור הסירוס

אחד הביטויים המפתיעים ביותר של ההלכה היהודית מצוי לדעתי באותו איסור הקובע שלמרות שמותר לנו לשחוט שור, אסור לנו לסרס אותו. זהו הניגוד המוחלט לדעיון שהציעו אנשי הדת הנוצרים בצורות מגוונות ושונות. הם ראו את הסירוס

פורסמו בעבר ברשתות החברתיות ועברו עריכה והתאמה למבנה של ספר. הן עלו כלשונן בתוך שטף החיים, בתוך העיסוק היומיומי והשוקק שלהם בורם "האינסופי של פוליטיקה, חדשות וסערות העולם".

ההקשר שבו נכתב הספר והרקע של המחברים מוסיף לתורות נדבך פיקנטיו ועדכני. הוא מלמד על חשיבות הרוח שלא במנותק מחיי השגרה העמוסים. הרוח חשובה ורלוונטית כשהיא משפיעה על החיים עצמם ומשגשגת בתוכם. הספר ואופן כתיבתו מעידים כי תוכני החסידות אינם דורשים עצירה משטף החיים והם גם אינם מנותקים מהם. הם נועדו להפירות אותם ולעזור לקורא להיות את חייו בעוצמה רבה הרבה יותר. "צמאה לך" יכול להיות ספר מבוא לתורת הבעש"ט.

הוא מתאים למי שמבקש שער אל תורתיו, ובעיקר מבקש למצוא את הרלוונטיות של אותן תורות בחיים המודרניים. לא פחות מכך הספר יכול לעורר צימאון ולדרוף להמשך לימוד שיטתי ומעמיק בתורת החסידות. כשהמחברים מבארים את תורת הבעש"ט לגבי השאלה מדוע נקראת תורת הקבלה תורת הנסתר הם מתארים שאותה חווית דבקות דורשת מאמץ אקטיבי, נכונות להקריבה ולהמשיכה של התכנים לחיי היומיום. וכך בלשונם:

חווית הדבקות בה, ההכרה באינסוף ובאחדות הבורא – הן אפוא בבחינת סוד גדול, הטמון במעמקי הלב. אמת, מיליתיה של תורה זו חשופות כיום לעין כול. אך טעמה, ריחה, הווייתה – כל אלו מוסתרים וחבויים בהגדרה, גם היום תורת הנסתר היא תורה נסתרת וחוכמה חבויה ונעלמה, כי היא מדברת על חוויה פנימית ורק עבודה קשה של מאמץ ויגיעה ודבקות נפשית הן המאפשרות לטעום את טעמו של עולם נסתר וכמוס זה.

הספר מציג את תוצאות המאמץ של המחברים והמאמץ שלהם מעורר גם את הקורא לשאוף להגיע ולדבוק באותן דרכים נסתרות אל פנימיות הלב ופנימיות העולם.

הספר לא רואה אור בחלל ריק. בשנים האחרונות חל שינוי גדול בנגישות, בהיקף ובעומק של פרסום תורת החסידות בקרב הקהל הרחב. המספרים של מכירות הספרים ביריד החסידות בבנייני באומה מדברים בעד עצמם. אם להעריך על פי נתוני השנה שעברה, ביריד י"ט כסלו הקרוב יימכרו תוך ימים ספורים מאות אלפי ספרים, שישונו בעשרות משאיות. אלו מספרים בלתי נתפסים המלמדים בבירור שהציבור, על כל גווניו, לא מסתפק בתוכנית בישול ובתיאור המטעמים. הוא רוצה מהכול. לטעום מתורות הבעש"ט ולהשתתף בסעודה אמיתית שיש בה תוכן, משמעות ושליוחות. סעודה מפוארת, העולה ממטבח

בריאיות שהופך תכנים עתיקים לרלוונטיים לחיים עצמם ולמרוץ ההישרדות היומיומי. ●

צמאה לך

פנינים מתורגמו של הבעש"ט עורכים: יוסי אליטוב ויאר שרקי מעינותיו, תשע"ט, 512 עמ'

תשובות // 1. רסול (רסול) / 2. ונצואלה / 3. פאודה / 4. דוד, משה איש האֱלֹהִים, עני כי יֵעֲטֶיךָ וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ / 5. אדום ולבן / 6. מיקי קם / 7. הברון האדום / 8. קורט וונגוט / 9. ג'ודו / 10. ישראל ואיי שלמה / 11. גרמניה, איטליה ויפן במלחמת העולם השנייה